

Europeiskt centrum för förebyggande och kontroll av sjukdomar

Prestationer, utmaningar och viktiga resultat 2015

Urval från direktörens årsrapport

Detta sammandrag innehåller ett urval av de viktigaste händelserna 2015, men återger inte hela vidden av ECDC:s arbete och resultat under 2015.

En ingående beskrivning av ECDC:s verksamhetsområde, organisatoriska och administrativa struktur samt arbetsplan finns i den fullständiga versionen av årsrapporten.

Förslag på hänvisning:

Prestationer, utmaningar och viktiga resultat 2015 – Urval från direktörens årsrapport
Stockholm: ECDC; 2016.

Stockholm, augusti 2016

ISBN 978-92-9193-902-2

doi 10.2900/071244

Katalognummer TQ-01-16-570-SV-N

© Europeiskt centrum för förebyggande och kontroll av sjukdomar, 2016.

Alla bilder © ECDC, förutom SCIENCE Photo Library (s. 8); TnariK Innael (s. 11*); Province of British Columbia (s. 13*); iStock (s. 14: längst ner); Ray Butler och Janice Carr, CDC (s. 15: längst uppe till vänster); Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen (s. 15: längst uppe till höger); Kathryn Deiss (s. 16: längst uppe till vänster*), NHS employers (s. 16: i mitten till höger*), Frankie Leon (s. 16: i mitten längst upp*), Alex Proimos (s. 16: längst ner*); iStock (s. 17)

* CC BY-NC-SA 2.0

Kopiering tillåten med angivande av källan.

Foton som används i denna publikation omfattas av upphovsrätten och kan inte användas för andra ändamål än denna publikation utan uttryckligt tillstånd från upphovsrättsinnehavaren.

Prestationer, utmaningar och viktiga resultat 2015

Urval från direktörens årsrapport

Innehåll

Förord och inledning	4
Skydd av Europas folkhälsa	5
En återblick på året: Sjukdomsprogram och programverksamhet	7
Antimikrobiell resistens och vårdrelaterade infektioner	8
Nya och vektorburna sjukdomar	9
Livsmedels- och vattenburna sjukdomar och legionärsjuka	10
Hiv, sexuellt överförbara sjukdomar och virushepatit	11
Influensa och andra virus som drabbar andningsorganen	13
Tuberkulos	14
Sjukdomar som kan förebyggas genom vaccination	17
Hälsokommunikation	19
Utbildning	20
Kontroll av sjukdomar, beredskap och insatser	21
ECDC i korthet: sifferuppgifter	22

Förord av styrelseordföranden

Även om jag helt nyligen valts som styrelseordförande för ECDC har jag under många år varit inblandad i ECDC:s utveckling. När centrumet firade sin tioårsdag var det därför inte svårt för mig att uppskatta den fulla omfattningen av vad centrumet uträttat under de senaste tio åren. Men 2015 var mer än bara återblickar. Det var ett år med hårt arbete och stadiga framsteg.

- I samarbete med WHO och internationella partner bidrog centrumet till att få bukt med den ebolapandemi som i aldrig tidigare skådad omfattning drabbade Afrika, med flera ECDC-ledda fältuppdrag i Guinea.
- Beslut 1082/2013/EU* om allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa genomfördes i praktiken.
- ECDC levererade 42 snabba riskbedömningar för att stödja medlemsstaterna och kommissionen.
- ECDC utvecklade nya verktyg som ger hälso- och sjukvårdspersonal och beslutsfattare i Europa direkt tillgång till data.

Jag vill ta tillfället i akt och framföra mitt uppriktiga tack till Françoise Weber som tjänstgjort som effektiv, uppskattad och respekterad styrelseordförande, och till Marc Sprenger som ledde centrumet från 2010 till 2015. Under sin tid som direktör befäste han ECDC:s organisatoriska struktur, utvecklade centrumets långsiktiga strategi och företrädde centrumet vid många internationella evenemang.

Jag vill även tacka Andrea Ammon, som i maj 2015 tog över som tillförordnad direktör. De resultat som läggs fram i denna rapport visar hennes framgångsrika engagemang i ECDC:s uppdrag att skydda folkhälsan i Europa.

*Daniel Reynders, ECDC:s styrelseordförande
15 februari 2016*

Europaparlamentets och rådets beslut nr 1082/2013/EU av den 22 oktober 2013 om allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa.

Inledning av direktören

ECDC:s tioårsdag den 22 september 2015 var en milstolpe och en möjlighet att se tillbaka, fira, och blicka framåt mot kommande utmaningar. Det var därför ingen slump att ECDC, omedelbart efter firandet av tioårsdagen, träffade sina intressenter för ett gemensamt strategimöte.

Under det gångna året träffade jag flera gånger Kateřina Konečná, ECDC:s kontaktleddamot i Europaparlamentet, som också arbetar för utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet. Jag informerade henne om vårt sjukdomsspecifika arbete, kommande projekt och våra ansträngningar för att hitta nya lokaler. Under 2015 utarbetades det första *samlade programdokumentet 2017–2019*, ett nytt krav från Europeiska kommissionen som rör alla EU-byråer.

Europeiska organ har gått samman för att tillsammans arbeta med One Health-strategin. Centrumet fortsatte också sin kamp mot antimikrobiell resistens, ett problem som behöver uppmärksammas mer globalt.

Under år 2015 övervakade ECDC noggrant migrantströmmarna till Europa för att snabbt identifiera potentiella risker för utbrott av smittsamma sjukdomar för flyktingpopulationer i EU/EES.

ECDC mobiliserade sammanlagt 89 experter för att bistå vid ebolautbrottet i Västafrika. Centrumet uppskattade medlemsstaternas engagemang, som kan visa sig märkbara början på en ny era av samarbete, med stöd av den rättsliga ram som utgörs av beslut 1082/2013/EU*.

ECDC har sedan det första kvartalet 2015 övervakat spridningen av zikaviruset och uppdaterar kontinuerligt riskbedömningen för Europas del. I december lade centrumet fram en snabb riskbedömning om zikaviruset och dess möjliga koppling till mikrocefali och Guillain-Barrés syndrom.

Nästan tio månader har gått sedan jag tillträdde tjänsten som ECDC:s tillförordnade direktör. Jag vill tacka Marc Sprenger för hans engagemang i ECDC under de senaste fem åren. Jag vill även uttrycka min tacksamhet till ECDC:s styrelse, för att ha gett mig sitt förtroende och för det stöd de ger till centrumet. Som tillförordnad direktör har jag fokuserat på att se till att centrumet fungerar smidigt, och kommer att fortsätta att göra det tills en ny direktör tillträder tjänsten.

*Andrea Ammon, tillförordnad direktör för ECDC
20 mars 2016*

Ansiktena bakom europeisk folkhälsa: ECDC:s anställda samlas utanför huvudbyggnaden för den årliga personalbilden.

Skydd av Europas folkhälsa

Europeiskt centrum för förebyggande och kontroll av sjukdomar (ECDC), som inrättades 2005 och ligger i Stockholm, är den EU-byrå som ansvarar för att stärka Europas försvar mot smittsamma sjukdomar. ECDC identifierar, bedömer och kommunicerar aktuella och kommande hot mot folkhälsan i form av smittsamma sjukdomar och stöder EU-medlemsstaterna i deras beredskaps- och reaktionsåtgärder. Centrumet erbjuder vetenskaplig rådgivning till EU/EES-medlemsstater och är en betrodd informationskälla på detta område.

Per den 31 december 2015 hade ECDC 260 fast anställda som arbetar med sjukdomsövervakning, utbrottsspårning, vetenskaplig rådgivning, it, kommunikation och administration. År 2015 hade ECDC en budget på 58,4 miljoner euro.

En av ECDC:s viktigaste styrkor är dess förmåga att snabbt reagera på smittsamma sjukdomars förändrade epidemiologi. ECDC driver och underhåller tre system som vart och ett är avgörande för ett specifikt område inom sjukdomskontroll: EWRS (varning vid upptäckta hot), Epis (epidemiologisk omvärldsbevakning) och Tessy (sjukdomsövervakning).

Systemet för tidig varning och reaktion vid hot mot folkhälsan (EWRS) låter medlemsstaterna och Europeiska kommissionen sända varningar om hälsohändelser som kräver ett samordnat svar på unionsnivå. Systemet har använts med framgång

vid ett antal sjukdomsutbrott, t.ex. av sars, pandemisk influensa A(H1N1) och nu senast ebola.

Systemet för epidemiologisk omvärldsbevakning (Epis) är en säkerad webbaserad kommunikationsplattform som gör att ECDC kan utbyta uppgifter med sina internationella partner för att spåra varningssignaler som föregår sjukdomsutbrott.

Det europeiska övervakningssystemet (Tessy) är ett mycket flexibelt databassystem för insamling av sjukdomsdata. Alla 31 EU/EES-länder är behöriga att rapportera data om smittsamma sjukdomar till systemet.

Undervisning och utbildning

ECDC har ett klart mandat för att ge utbildning. Centrumet genomför varje år ett imponerande antal utbildningsaktiviteter. Utbildningsprogrammet EPIET är det enda Europaomfattande programmet för fältepidemiologi. Programmet bygger på antagandet att det krävs en gemensam uppsättning epidemiologiska standarder, för att bibehålla och förbättra folkhälsan

Personlig skyddsutrustning: EPIET-deltagare får en inblick i hur det är att arbeta inom hälso- och sjukvård i ett område där ebola brutit ut

i Europa. EPIET-deltagare, vilka som en del av utbildningen under en lång tid arbetar inom folkhälsoanläggningar utanför sina hemländer, har utmärkta förutsättningar att hämta med sig detta unika perspektiv tillbaka till sina nationella institut.

EUPHEM kompletterar EPIET, och erbjuder praktisk utbildning i provningstekniker i mikrobiologilaboratorier i EU och Norge.

Kapacitetsuppbyggnad

I samarbete med experter från alla EU-länder utvecklar ECDC rutinmässigt standardiserade metoder, utbildningsmaterial och kurser för utbildning av instruktörer för användning i medlemsstaterna. Deltagare i och utexaminerade från ECDC:s utbildningsprogram ökar sitt tekniska kunnande och utvecklar också ett verkligt europeiskt perspektiv på epidemiologi, vilket hjälper dem att exempelvis göra gränsöverskridande sjukdomsutredningar eller genomföra nya europeiska standarder, såsom falldefinitioner för anmälningspliktiga sjukdomar.

Beredskap

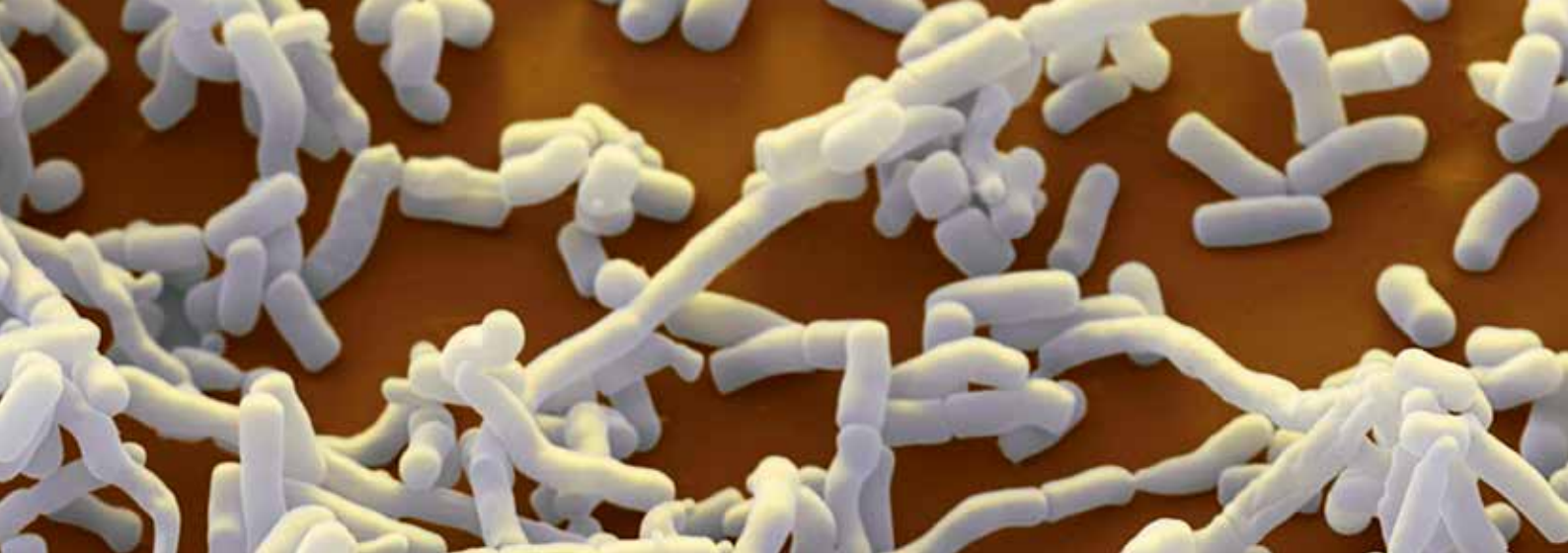
ECDC hjälper medlemsstaterna att ta fram beredskapsplaner som är utformade för att minimera konsekvenserna av hälsohot, som pandemiska influensautbrott eller import av mycket smittsamma fall av viral hemorragisk feber. Beredskapen testas regelbundet genom simuleringsövningar. Kompletterande moduler, som låter medlemsstaterna genomföra egna simuleringsövningar, är tillgängliga.

Vetenskaplig rådgivning

ECDC sammankallar rutinmässigt expertpaneler för att ta fram vetenskaplig rådgivning om smittsamma sjukdomar för EU. Beroende på bevisnivå och metod förmedlas rådgivningen vanligtvis genom ett *beslutsunderlag*, en *systematisk genomgång* eller ett *expertutlåtande*. Dessa kategorier infördes 2015 och alla publikationer i kategorin vetenskaplig rådgivning är märkta i överensstämmelse med detta.

2015

En återblick på året:
Sjukdomsprogram och
programaktiviteter

Streptomyces är det största antibiotikaproducerande släktet. Det producerar antibakteriella och svampdödande substanser och immunsuppressiva medel.

Antimikrobiell resistens och vårdrelaterade infektioner

Trots den senaste tidens framsteg är kunskapen om återhållsam användning av antibiotika bristfällig i många medlemsstater, särskilt i samband med åtgärder för att förebygga och kontrollera smitta. Fram till nyligen har medlemsstaterna inte utbytt bästa praxis för att förebygga och kontrollera antimikrobiell resistens och vårdrelaterade infektioner. ECDC och dess partner arbetar för att få en ändring på detta.

Tillsammans med Europeiska läkemedelsmyndigheten och Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet lade ECDC fram den första gemensamma rapporten om den integrerade analysen av förbrukningen av antimikrobiella medel och av förekomsten av antibiotikaresistens hos bakterier från människor och livsmedelsproducerande djur. Rapporten bygger på One Health-strategin för antimikrobiell resistens och bekräftar att det finns ett samband mellan människors hälsa, djurs hälsa och miljön.

ECDC lade fram sin andra bedömning av spridningen av karbapenemasproducerande enterobakterier i Europa, som visar att 34 % av alla EU/EES-länder rapporterade antingen interregional spridning eller en endemisk situation. Två år tidigare, 2013, var motsvarande siffra 15 procent (sex länder).

I november offentliggjorde ECDC sin årliga uppdatering av EU-data om antimikrobiell resistens och förbrukning.

Uppdateringen omfattade alla tillgängliga data från de särskilda databaserna EARS-Net* och ESAC-Net**.

I partnerskap med WHO:s första Världsalibiostatika-vecka deltog över 40 europeiska länder i Europeiska antibiotikadagen den 18 november. Dagen präglades av nationella evenemang och kampanjer för återhållsam användning av antibiotika, inklusive en europeisk chatt på Twitter den 18 november, som sammanförde Europa, USA, Kanada, Australien och Nya Zeeland under hashtaggen *#AntibioticResistance*.

* Europeiska nätverket för övervakning av antimikrobiell resistens.

**Nätverket för den europeiska övervakningen av användning av antimikrobiella medel.

Denna propangasdrivna myggfälla sänder ut en plym av koldioxid, värme och fukt för att locka till sig och fånga mygg

Nya och vektorburna sjukdomar

Med mer än 28 000 smittade och över 11 000 dödsfall dominerade ebolautbrottet i Västafrika arbetet inom programmet för nya och vektorburna sjukdomar.

År 2015 präglades också av flera andra betydande utbrott och epidemier av nya och vektorburna sjukdomar: Zikavirus, lusburen återfallsfeber, bornavirus, chikungunya, Q-feber och bilharzia.

Förutom sitt arbete med sjukdomsutbrott offentliggjorde programmet för nya och vektorburna sjukdomar uppdaterade kartor över smittbärarnas spridning, såsom myggor, fästingar och sandmyggor, och fortsatte att offentliggöra realtidsdata över fall av West Nile-feber i Europa.

Den ebolaepidemi som bröt ut i Västafrika i mars 2014 var den första nödsituation som ECDC och dess partner behandlade enligt beslut nr 1082/2013/EU*. I november 2015, när Guinea fortfarande var drabbat av ett betydande antal lokala ebolautbrott, begärde det amerikanska smittskyddsinstitutet CDS och Världshälsoorganisationen att ECDC, genom utplacering av fransktalande experter, skulle stödja övervaknings- och kontrollverksamheten i Guinea. Bara fyra veckor senare skickade ECDC sina första experter till Guinea. Alla ECDC:s utplaceringar av experter samordnades via WHO:s globala nätverk för varningar och motåtgärder och med Europeiska

kommissionen. När uppdraget officiellt upphörde i oktober 2015 hade ECDC sänt ut 89 experter för utplacering i Västafrika.

På plats i Guinea: ECDC:s epidemiolog Tarik Derrouh (stående) på plats i Guéckédou, Guinea.

Europaparlamentets och rådets beslut nr 1082/2013/EU av den 22 oktober 2013 om allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa.

Vaccination och andra åtgärder inom fjäderfäproduktionen har lett till en minskning av antalet infektioner förorsakade av Salmonella enterica serovar Enteritidis i Storbritannien. Trots denna minskning har det förekommit flera utbrott av S. Enteritidis fagtyp 14b (PT14b), i Storbritannien, vilket har kopplats till hönsägg producerade utanför Storbritannien.

Livsmedels- och vattenburna sjukdomar och legionärsjukan

Ny teknik, som automatisk molekylär typning och sekvensering av patogeners hela genom, ser ut att kunna ge exakt och kostnadseffektiv sjukdomsövervakning. ECDC stöder denna utveckling och hjälper alla medlemsstater som vill genomföra helgenomsekvensering, både för rutinövervakning och utbrottsutredningar av livsmedels- och vattenburna sjukdomar.

Helgenomsekvensering kommer till slut att bli standardmetod för att identifiera livsmedels- och vattenburna patogener för folkhälsoändamål. Organisationer som tar till sig denna nya teknik kan förvänta sig avsevärda besparingar i tid och pengar.

ECDC, Efsa och de europeiska referenslaboratorierna har utvecklat den tekniska och operativa infrastrukturen för en One Health-databas för molekylär typning, som ECDC står värd för och som omfattar tre huvudsakliga patogener (*Listeria*, *salmonella* och VTEC) och isolat från livsmedel, foder, människor och djur. Uppgifter om molekylärstruktur används alltmer i övervakningen på EU-nivå, eftersom detta är ett effektivt sätt att fånga upp signaler som annars inte skulle upptäckas.

FWD-NEXT-gruppen publicerade i oktober 2015 ett expertutlåtande om införandet av nästa generations typningsmetoder

för livsmedels- och vattenburna sjukdomar i EU. Dokumentet behandlar hela typningsprocessen: från provtagning och sekvensering till dataanalys och datautbyte.

Under 2015 fortsatte ECDC med sitt system för extern kvalitetskontroll för att höja normerna för folkhälsomikrobiologi och se till att det finns tillräcklig kapacitet för mikrobiologisk provtagning i alla medlemsstater.

Hepatit B: "Viruset lurar där du minst anar det." Kampanjaffisch för folkhälsa på en tågstation i Düsseldorf, Tyskland.

Hiv, sexuellt överförda infektioner och virushepatit

De förebyggande tjänsterna och vårdtjänsterna i fråga om hiv, sexuellt överförbara infektioner och virushepatit är i många medlemsstater fragmenterade, vilket gör tjänsterna mindre synliga, äventyrar den ekonomiska hållbarheten och i slutändan förhindrar ett effektivt förebyggande och en ändamålsenlig kontroll. ECDC har varit ett stöd för medlemsstaterna i deras insatser för att övervinna denna fragmentering genom att lyfta fram evidensbaserad bästa praxis.

ECDC har fortsatt att övervaka Dublinförklaringen om att bekämpa hiv/aids i Europa och Centralasien och har publicerat en heltäckande övervakningsrapport, kompletterad av sex faktsammanfattningar och sex tekniska tematiska rapporter.

Under European HIV-Hepatitis Testing Week (europeiska veckan för testning av hiv och hepatit) i november lanserade ECDC *TestFinder*, ett webbaserat sökverktyg som anger den närmaste platsen där man kan göra hivtester bara genom att skriva in ett postnummer eller en ort i sökfältet. ECDC har även tagit fram ett modelleringsverktyg för hiv, för att hjälpa medlemsstaterna att göra en uppskattning av incidens och prevalens av hiv i deras befolkningar. Verktyget använder övervakningsdata för att göra en uppskattning av antalet människor som lever med hiv, det årliga antalet nya smittade,

den genomsnittliga tiden mellan smitta och diagnos och antalet människor som behöver behandling.

ECDC fortsatte under hela året att samordna övervakningen av hivsmitta på EU-nivå. Den årliga rapporten *HIV/AIDS surveillance in Europe* som utarbetats tillsammans med WHO:s regionkontor för Europa, offentliggjordes inför Världsaidsdagen den 1 december.

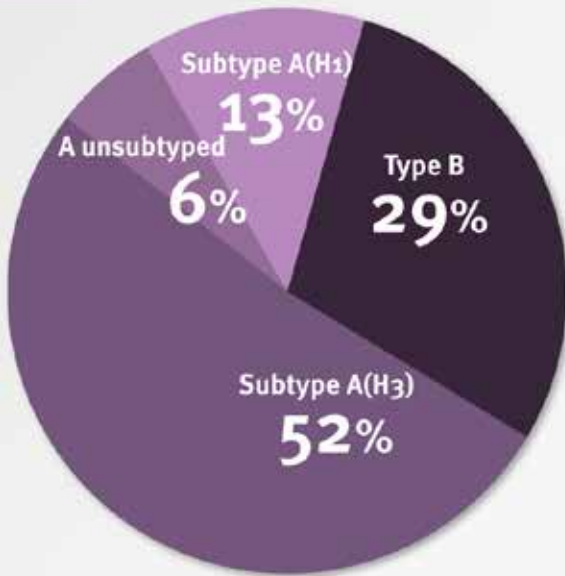
I juli offentliggjorde ECDC en övervakningsrapport om den senaste utvecklingen inom antimikrobiell resistens hos gonokocker.

Arbetet med att utvärdera effekten av ECDC:s vägledning om klamydia slutfördes och offentliggjordes: *Kvalitativ bedömning av effekten av ECDC:s vägledande dokument Chlamydia control in Europe från 2009*.

Vägledning om prenatal screening för olika sexuellt överförbara infektioner, hepatit och hiv, utarbetades 2015 och publicerades våren 2016.

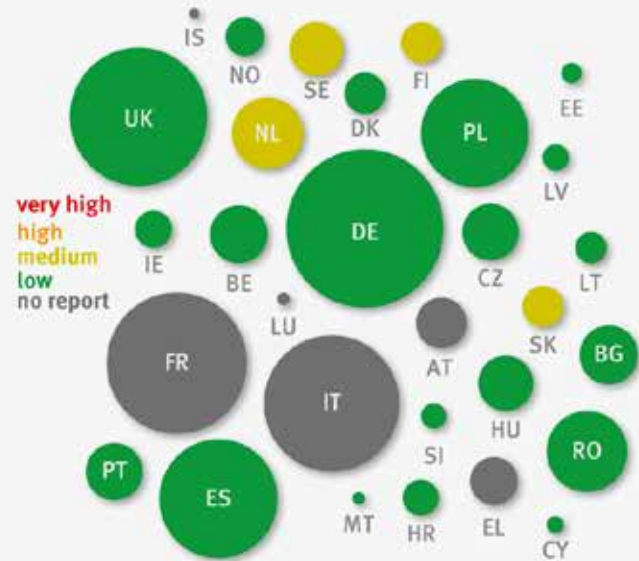
Influenza viruses circulating in 2014–2015

Only sentinel specimens are included

Influenza intensity in week 16

based on sentinel reports of influenza-like illness and/or acute respiratory infections

Bubble size is indicative of country population

Influenza trend

based on the percentage of sentinel specimens found positive, by week

Analysprov för fågelinfluensastammar

Influensa och andra virus som drabbar andningsorganen

Säsongsinfluensa ger varje år upphov till ett stort antal sjukdoms- och dödsfall. Situationen förvärras av zoonotisk influensa och andra nya virus som drabbar andningsorganen och också utgör ett hot mot folkhälsan.

Det krävs en heltäckande virologisk och epidemiologisk övervakning för att vägleda de europeiska vaccinationsprogrammen mot säsongsinfluensa. Europeiska unionens råd antog 2009 en rekommendation där målet är att vaccinera 75 procent av de äldre och andra riskgrupper.

ECDC stöder EU:s medlemsstater i deras insatser för att upprätthålla hög (pandemisk) beredskap, till exempel genom att intensifiera influensaövervakningen eller stödja åtgärder enligt beslut 1082/2013/EU om allvarliga gränsöverskridande hot mot folkhälsan.

ECDC fortsatte sitt gemensamma övervakningsprogram för influensa med WHO:s regionkontor för Europa. ECDC:s influensaexperter har, också i samarbete med WHO, bidragit till *Flu News Europe*, en veckobulletin för Europa om säsongsinfluensa.

Zoonotiska influensavirus och andra nya virus som drabbar andningsvägarna har övervakats i realtid genom ECDC:s funktion för epidemiologisk omvärldsbevakning. ECDC bedömer

regelbundet den risk som dessa virus medför, särskilt när ovanliga eller oväntade mänskliga fall rapporteras, och offentliggjorde resultaten: 14 av de 42 (33 procent) snabba riskbedömningar som ECDC publicerade 2015 rörde influensa och andra virus som drabbar andningsorganen.

ECDC har bidragit till flera undersökningar om effekt hos vaccin mot säsongsinfluensa i Europa. Den bevisat dåliga effekten hos de vaccin som användes under säsongen 2014–2015 var en viktig signal för medlemsstaternas hälsomyndigheter, och gjorde det möjligt för dem att överväga ytterligare alternativ, såsom antivirala läkemedel för högriskgrupper.

Vänster: Följa utvecklingen av antalet influensafall: Under hela influensasäsongen publicerade ECDC varje vecka grafik som visuellt sammanfattade alla data om influensa,

Tuberkulinbehållare. En dos bestående av två tuberkulinheter injiceras under det yttersta hudlagret och avläses 48 till 72 timmar senare. Denna intrakutana injektion kallas Mantoux-tekniken.

Tuberkulos

Med anledning av Världstuberkulosdagen lanserade ECDC och WHO:s regionkontor för Europa en uppdaterad version av sin heltäckande tuberkulosrapport: *Tuberculosis surveillance and monitoring in Europe 2015*.

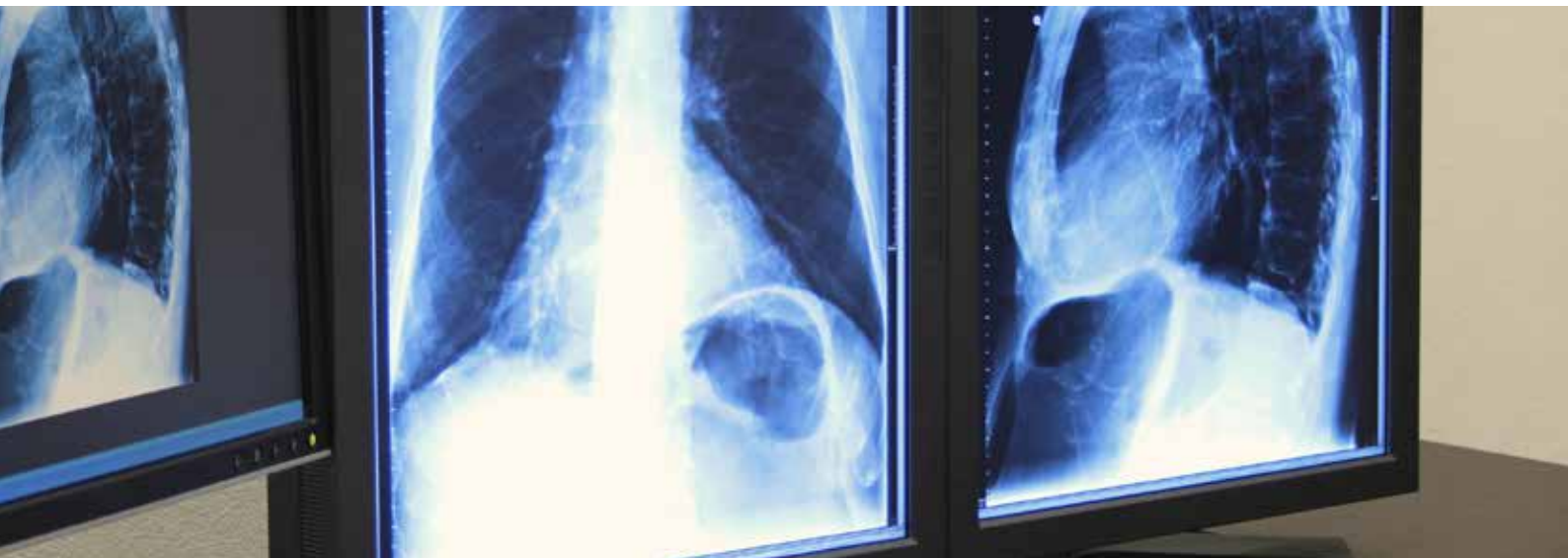
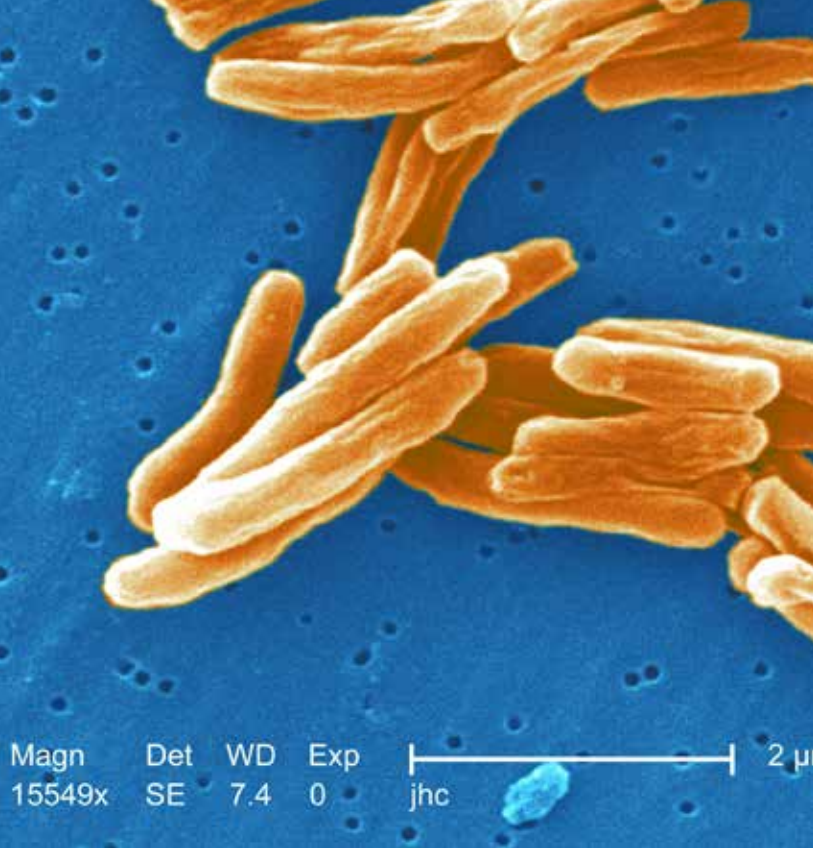
Inför Världstuberkulosdagen 2015 fokuserade ECDC på tre nyckelbudskap:

- Med den nuvarande takten, med en årlig minskning på 6 procent, kommer EU/EES inte att vara fritt från tuberkulos förrän under nästa sekel. För att utrota tuberkulos, exempelvis fram till 2050, skulle det krävas att Europa minskar antalet fall åtminstone två gånger så snabbt.
- Europa behöver skraddarsydd insatser. I de flesta länder där förekomsten är låg är antalet tbc-fall stabilt eller sakta avtagande och de flesta av patienterna är av utländskt ursprung. Länder med hög förekomst av tbc har ett större antal återinfektioner och återfall, och rapporterar många flera fall av multiresistent tuberkulos.
- Målet att utrota tbc kan endast uppnås om de befintliga verktygen och behandlingsmetoderna används mer effektivt och kompletteras av nya och mer effektiva metoder.

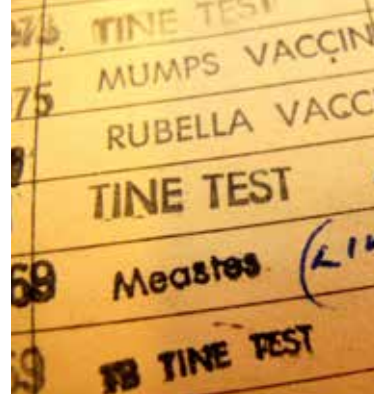
I mars stödde ECDC *Östliga partnerskapets första ministerkonferens om tuberkulos och multiresistens*, som anordnades av Lettlands EU-ordförandeskap.

ECDC beskrev, i en faktsammanfattning för beslutsfattare de alternativ som finns för att utrota tbc. Flera vetenskapliga vägledande rapporter om tbc utarbetades och arbete inleddes för att stödja fem länder som WHO ger hög prioritet.

*Längst upp till vänster: Grampositiva Mycobacterium tuberculosis- bakterier.
Längst upp i mitten: Tuberkulosmedicin, tuberkulosjukhus för barn, Rumänien.
Längst upp till höger: Behållare för sputumprov: Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.
I mitten till höger: Sjukhusapotek, tuberkulosjukhus för barn, Rumänien.
Längst ner: Arbetsstation för röntgenundersökningar*

Längst upp till vänster: "Det här kan göra lite ont."
Längst upp i mitten: Vaccinationskort.
Längst upp till höger: Influensaspruta hos ECDC.
I mitten till höger: Vaccinationskampanj som drivs av NHS Employers organisation, Storbritannien.
Längst ner: Spädbarn hos doktorn.

Sjukdomar som kan förebyggas genom vaccination

Genomförandet av effektiva nationella vaccinationsprogram runtom i Europa har varit en av de senaste årtiondenas största framgångar på folkhälsoområdet. Smittsamma sjukdomar som tidigare dödade tusentals barn årligen har nu blivit mycket sällsynta.

Vaccinationsprogrammen är inte oomtvistade och ECDC behöver allt oftare spela en proaktiv roll för att sprida kunskap och tillhandahålla teknisk vägledning. Bland problemen finns hotet om att polio (utrotad i Europa 2002) ska återvända till kontinenten, omfattande ovaccinerade eller bristfälligt vaccinerade populationer runtom i Europa (koncentrerade eller utspridda), fortsatta utbrott av sjukdomar som mässling eller röda hund och bevis för att avtagande vaccination eller förändringar hos patogenen kan göra vissa vaccinationsprogram mindre effektiva, till exempel programmet mot kikhosta.

Åtta sjukdomar som kan förebyggas genom vaccination lades till på den nya onlineplattformen *Surveillance Atlas for Infectious Diseases*, som snabbt blivit ett nyttigt verktyg för yrkesverksamma på folkhälsoområdet som behöver snabba och tillförlitliga historiska sjukdomsdata. Tveksamhet mot vaccinationer behandlades i två rapporter, en alleuropeisk konferens undersökte hälso- och sjukvårdspersonals tveksamhet mot vacciner, och ECDC kontrollerade bristen på ett antal vacciner i Europa, på begäran av Europeiska kommissionen.

Verktyget *EU Vaccine Scheduler* är en av de populäraste funktionerna på ECDC:s webbplats, med cirka 400 000 besök 2015.

Ett antal nya vacciner har nått marknaden, de är ofta riktade mot vuxna för att hjälpa dem att undvika allvarliga sjukdomar i medelåldern, och bekämpa opportunistiska infektioner i hög ålder. Under 2015 började ECDC utforska immunisering av vuxna, med målet att utforma vaccinationsprogram som sträcker sig längre än till barndomen och de tidiga tonåren och omfattar hela livslängden. I detta sammanhang behövs flera studier som omfattar flera länder, om vaccinationernas effekt och säkerhet och om vaccinationstäckning.

Under 2015 förbättrade ECDC systemen för sentinelövervakning av kikhosta och invasiv pneumokockinfektion. Övervakningen av dessa sjukdomar sker genom sjukhusbaserade nätverk där laboratorieexperter, epidemiologer och kliniker samarbetar för att upptäcka och diagnostisera sjukdomsfall så tidigt som möjligt.

Vaccinationer är utan tvekan den främsta framgångshistorien på folkhälsoområdet.

Salmonellosis

Just the tip of the iceberg

Salmonella infections are among the most common food-borne infections affecting humans in the EU. However, the reported case numbers are much lower than the actual number of circulating infections. ECDC has developed a tool that estimates the frequency of exposure to *Salmonella*, which is much closer to the true incidence of *Salmonella* in the population than the reported number.

Numbers are rounded to the nearest ten thousand. For some countries, cases were reported by year, and for others it is an average of two or more years depending on the years of serum collections. Original article: Melbak K, Simonsen J, Jørgensen C, Kroghfelt K, Falkenhorst G, Ethelberg S, et al. Seroprevalence of human infections with non-typhoid *Salmonella* compared with data from public health surveillance and food animals in 13 European countries. *Clin Infect Dis.* (2014) 59 (11): 1599-1606.

Informationsarbete med hälsofrågor

Risk- och kriskommunikation, baserad på en oberoende utvärdering av folkhälsoriskerna, är ett viktigt inslag i ECDC:s arbete. Förmåga att snabbt tillhandahålla tekniskt och vetenskapligt korrekta uppgifter om folkhälsoshot kan i många fall bidra till att trappa ned en krissituation.

Under 2015 offentliggjorde ECDC sammanlagt 170 rapporter, inklusive 42 snabba riskbedömningar och 83 övervakningsrapporter. Antalet abonnenter på det månatliga e-postmeddelandet om publikationer ökade till 2 312. ECDC:s *Weekly Influenza Surveillance Overview* gick samman med den web-baserade *Flu News Europe*, som tas fram i samarbete med WHO.

I ECDC:s strategiska fleråriga program för 2014–2020 betonas behovet av att tillhandahålla centrumets data i ett interaktivt onlineformat som ger mervärde. Det här är en av orsakerna till att ECDC i allt högre grad på sin webbportal publicerar data, illustrationer, kartor och infografik som nedladdningsbara tillgångar som inte omfattas av upphovsrätten. Detta tillvägagångssätt gör det lätt för partner och intressenter att använda ECDC:s innehåll i sina egna kommunikationsprodukter.

Avsnittet *Data and Tools* på ECDC:s webbportal utvidgades och fungerar nu som startpunkt för en mångfald av interaktiva uppgifter, kartor och infografik. Nya verktyg såsom ECDC:s *Surveillance Atlas of Infectious Diseases* finns också tillgängliga via ECDC:s webbplats.

Trots att intresset för ebola minskade förblev antalet besök på ECDC:s webbplats stabilt. Totalt registrerades 1 160 000 webbplatsbesök 2015, jämfört med 1 200 000 föregående år. ECDC:s Twitterföljare ökade från 9 000 till 12 600. Antalet följare på ECDC:s Twitterkonto för sjukdomsutbrott ökade från 700 år 2014 till cirka 1 100 år 2015, en trend som observerades på alla ECDC:s Twitterkonton.

ECDC erbjöd under hela året professionella presstjänster för hälsojournalister. ECDC bidrog till den EU-omfattande kommunikationsinsatsen mot ebola, i nära samarbete med Europeiska kommissionen och hälsosäkerhetskommittén, till exempel genom att bidra till konferensen *Ebola Lessons Learned*, som hölls av Europeiska kommissionen i oktober 2015.

I november deltog över 40 europeiska länder i aktiviteter i anknnytning till Europeiska antibiotikadagen 2015, som präglades av kampanjer för återhållsam användning av antibiotika. ECDC samarbetade med WHO kring den första Världsantibiotika-veckan och anordnade en global Twitterchatt 18 november.

ECDC fortsatte arbetet med att utveckla verktyg för hälsokommunikation och gav länder stöd i deras insatser för riskkommunikation. Ett exempel på detta är det kampanjmaterial och de verktygslådor om sjukdomar som kan förebyggas genom vaccination som ECDC:s kommunikationsgrupp tagit fram under 2015.

Vänster: ECDC infografik om salmonellos. ECDC delar infografik, som inte omfattas av upphovsrätten, genom sina konton på sociala medier och på sin webbplats.

Zoltán Kis, utexaminerad från ECDC EUPHEM, och kollegan Anne Brüggemann (universitetet i Marburg, virologiinstitutet) i arbete vid ett fältlaboratorium som drivs av European Mobile Laboratory Consortium; Guéckédou, Guinea.

Utbildning

De två grenarna av ECDC:s utbildningsprogram, EPIET och EUPHEM, fortsatte att utvecklas. Under 2015 rekryterades en ny grupp av 38 kolleger. Vid årets slut var sammanlagt 77 deltagare inskrivna, inklusive den första programdeltagaren från Kroatien. Inom programmet gjordes 20 studiebesök och anordnades nio utbildningsmoduler och kurser.

Utbytena på högre nivå fortsatte under 2015, med ytterligare tolv experter inskrivna för 2016. Sammanlagt 105 experter (experter mitt i karriären och överordnade experter) från EU:s medlemsstater deltog i kurser om multiresistenta organismer, snabb riskbedömning i komplexa krissituationer, epidemiologi, övervakning och tidsserieanalyser. I ECDC:s sommarkurs deltog 30 deltagare från 20 EU-/EES-länder, 15 från MediPIET-länder, och 18 interna experter.

MediPIET, det regionala utbildningsprogrammet i fältepidemiologi för Medelhavsområdet, som utvecklades av ECDC 2012/2013, samordnas numera av ett spanskt konsortium men står fortfarande under ECDC:s vetenskapliga ledning. ECDC innehar också ordförandeskapet i MediPIET:s vetenskapliga rådgivande kommitté. Finansiering ges av Europeiska kommissionen.

ECDC Virtual Academy, en plattform för e-lärande och kombinerat lärande, togs i drift 2015. En första e-kurs om att skriva

vetenskapliga referat utvecklades, och 30 deltagare pilotstade framgångsrikt kursen första gången den erbjöds.

ECDC offentliggjorde ett arbetsdokument om kärnkompetenser för experter inom immunisering och sjukdomar som kan förebyggas genom vaccination, och utarbetade en utbildningsstrategi för folkhälsa som styrelsen godkände i juni 2015.

Deltagare i och utexaminerade från EPIET och EUPHEM fortsatte att spela en viktig roll genom att stödja den internationella insatsen vid ebolautbrottet i Västafrika: Sammanlagt tre EPIET-samordnare och 25 EPIET-/EUPHEM-deltagare sändes ut på fältet.

Den interaktiva ECDC Surveillance Atlas of Infectious Diseases ger nu uppgifter om 25 smittsamma sjukdomar

Kontroll av sjukdomar, beredskap och insatser

Surveillance Atlas of Infectious Diseases, tillgänglig på ECDC:s webbplats, är nu i full drift. I slutet av 2015 hade 25 anmälningspliktiga sjukdomar införts i atlasen. Atlasen ger interaktiv tillgång till EU-övervakningsdata på nätet.

ECDC lanserade ett projekt för omstrukturering av övervakningssystemet för att förbättra användarupplevelsen av ECDC:s övervakningsverktyg. Jämförbarheten hos data förbättrades ytterligare.

Nya falldefinitioner för denguefeber och chikungunya överenskomts, och reviderade falldefinitioner lades fram för syfilis. Diskussionen om en falldefinition för borrelia inleddes.

ECDC gjorde ytterligare framsteg med att gradvis införa molekylär typning för övervakning av några utvalda sjukdomar.

Epidemiologisk omvärldsbevakning och respons: ECDC publicerade totalt 42 snabba riskbedömningar. Dessutom publicerades 20 epidemiologiska uppdateringar på nätet.

ECDC stödde aktivt genomförandet av artikel 4 i beslut 1082/3013/EU om allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa. ECDC spelade en viktig roll i arbetet med att ta fram en mall för beredskapsrutiner vid sjukdomsutbrott i medlemsstaterna. ECDC arbetade också med

metoder, indikatorer och verktyg för att granska beredskapen i medlemsstaterna.

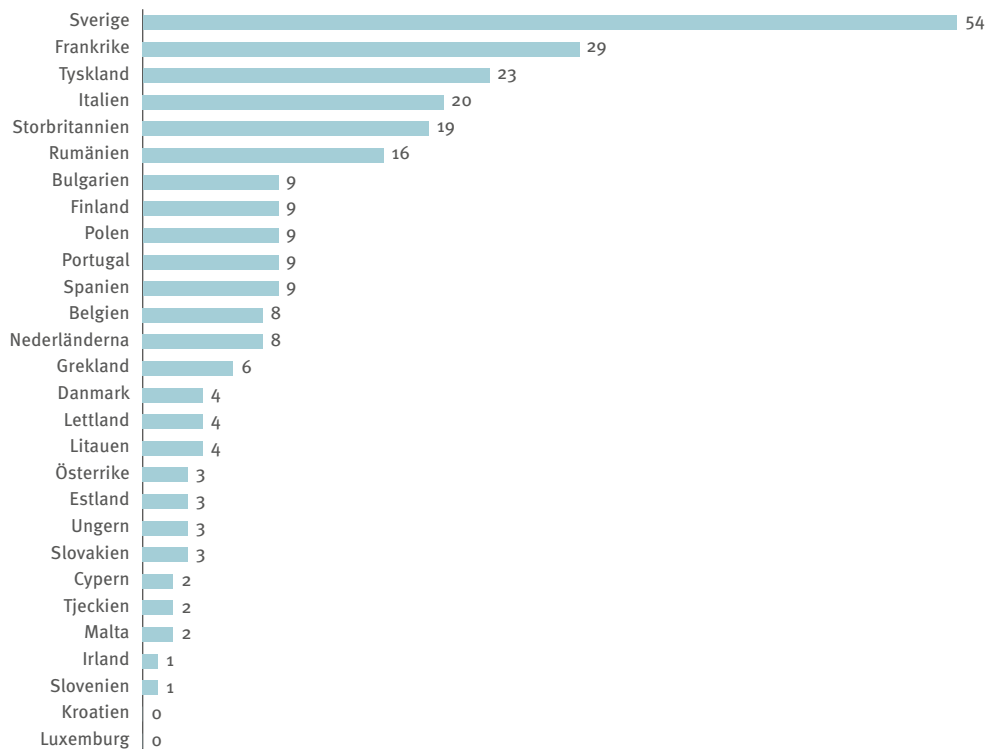
ECDC gav tekniskt stöd till Belgien, Portugal och Rumänien för att förbättra beredskapen för nödsituationer i samband med ebola. ECDC-teamet arbetade bland annat med falldefinitioner, isolering och behandling av mycket smittsamma patienter samt riskkommunikation. För att pröva beredskapen för nödsituationer utvecklade ECDC utbildningsmoduler för simuleringsövningar och uppdaterade sin handbok om simuleringsövningar.

ECDC anordnade ett möte för de nationella kontaktpunkterna för beredskap och insatser och utvecklade flera tekniska produkter: en serie fallstudier om Coronaviruset Middle East Respiratory Syndrome (MERS-CoV) och polio från Mellanöstern, ett projekt om rangordning av risker, och en undersökning av hur det tilltagande inflödet av migranter påverkar folkhälsan.

ECDC i korthet: sifferuppgifter

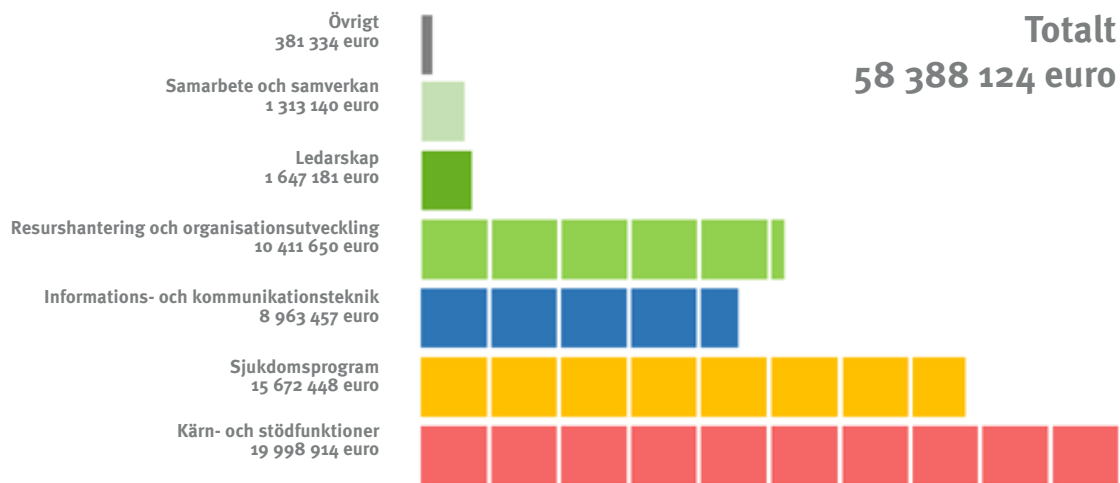
Vid slutet av 2015 hade ECDC 260 heltidsanställda. Alla EU-medlemsstater, förutom Luxemburg och Kroatien, finns företrädna bland de anställda på ECDC.

Personal

Geografisk fördelning mellan ECDC-tjänstemän (kontraktanställda och tillfälligt anställda), den 31 december 2015

Budget 2015

Anm.: Endast större budgetkategorier är medtagna.

ECDC:s tillförordnade direktör Andrea Ammon utanför ECDC:s huvudbyggnad under firandet av tioårsjubileet.

**Europeiskt centrum för förebyggande
och kontroll av sjukdomar (ECDC)**

Postadress:

Granits väg 8, 171 65 Solna, Sverige

Besöksadress:

Tomtebodavägen 11A, 171 65 Solna, Sverige

Tfn +46 858601000

Fax +46 858601001

www.ecdc.europa.eu

Ett organ inom Europeiska unionen

www.europa.eu

Prenumerera på våra publikationer

www.ecdc.europa.eu/en/publications

Kontakta oss

publications@ecdc.europa.eu

 Följ oss på Twitter

[@ECDC_EU](https://twitter.com/ECDC_EU)

 Gilla oss på Facebook

www.facebook.com/ECDC.EU

■ Publications Office

ISBN 978-92-9193-902-2